

A SZÉKELYFÖLD FOLYÓIRAT DÍJAI, 2025¹

Mirk Szidónia-Kata:

IANCU LAURA LAUDÁCIÓJA

Iancu Laura nevével először a '90-es évek közepén találkoztam. A gimnáziumban működő néprajzi kör vezetője, aki történetesen édesapám volt, lelkesen számolt be arról, hogy más középiskolákból is csatlakoztak hozzájuk, és néhány moldvai csángómagyar diák is van közöttük, akik értékes gyűjtésekkel, dolgozatokkal tértek vissza a nyári vakáció után. Csángóföld reménységei, a moldvai magyar értelmiség első fecskéi – mondta. Bevallom őszintén, nemigen tudtam akkor osztozni lelkesedésében, mert habár néprajzosként ismertem a rólok szóló alapl műveket, de nem jártam Moldvában, nem ismertem személyesen egyetlen csángót, egyetlen csángó sorsot sem. Azt is csak később értettem meg, és csak később tudtam átérezni, hogy az ember miért ott a legfájóbb magyar.

Ezen első fecskék egyike volt Laura, aki ma már a moldvai magyar kultúra egyik legismertebb nagykövete, József Attila-díjas költő, a néprajztudományok doktora, a Magyar Tudományos Akadémia munkatársa. Az egyik legkeletibb moldvai csángó településről, Magyarfaluból indulva, Csíkszeredán, Szegeden és Pécsen keresztül jutott el a magyar tudományos élet élvonalába, ám sohasem feledte, honnan jött, hiszen kutatói tevékenységének fókuszában a moldvai magyarság vallásosságának vizsgálata és identitásának kérdései állnak.

De kanyarodjunk vissza egy kicsit az időben. Laurát voltaképpen az Erzsike nénihez írt leveleiből ismertem meg, jóval azelőtt, hogy személyes találkozásunkra sor került volna. Történt ugyanis, hogy 2000 januárjától Ferenczes István átvette a *Moldvai Magyarság* folyóirat kiadását, és én is a szerkesztőbizottság tagja lettem. Borbáth Erzsébet tanárnő, a csíkszeredai csángó oktatás megalapozója hívta fel a figyel-

---

1 A *Székelyföld* folyóirat 2025. október 10-én adta át idei díjait: Székelyföld-díjban részesült Iancu Laura néprajzkutató, költő és Kelemen Hunor író, költő; a Székely Bicskarend-díjat Terék Anna költő kapta, a Szabó Gyula-emlékdíjat pedig Varga Balázs. Az elhangzott laudációk szerkesztett változatait közöljük.

műnkét egykori tanítványa leveleire, amelyeket elolvasva rádöbbenünk, hogy ezek tényleg nem csupán egyszerű üzenetek, beszámolók, hanem őszinte, mély vallomások a hitről, a felelősségvállalásról, a honvágyról, az útkeresés nehézségeiről. Hadd idézzek néhány sort az első levélből: „fölfedeztem lelkem mélyén egy határozott felelősségtudatot életem iránt, Isten iránt, a magyar nemzet iránt. Szeretném tudásomat gyarapítani, s szolgálni a magyarságot – ahogy csak lehet.” Az azóta eltelt évtizedek bizonyítják, hogy Laura sohasem ingott meg ebben az elhatározásában.

Az irodalmi igényű levelek után aztán versekkel is jelentkezett. Költői indulásában meghatározó szerepet játszott Ferenczes István, aki nemcsak első kötetének szerkesztője volt, hanem további támogatója is. Évekkel később így vallott róla: „Ferenczes István gyermeke vagyok, tőle kaptam az irodalmi és szakmai közeget is, s az ő személye volt a garancia a megelőlegezett bizalomra.” Laura ma már többkötetes költő, s noha elsősorban lírikusként tartják számon, számos más műfajban is otthonosan mozog.

De ma elsősorban nem a szépíró, hanem a néprajzkutató Iancu Laurát méltatjuk és ünnepeljük. Azt a kutatót, aki nemcsak adatokat gyűjt, hanem sorsokat őriz meg. Aki olyan közösségek emlékezetét dokumentálja, amelyek évszázadokon át nyelvi, kulturális, vallási határok peremén éltek.

A néprajztudomány eszköztárával felvértezve, ugyanakkor mély együttérzéssel és személyes elkötelezettséggel fordul az emberek felé, akiknek sorsa és története munkásságának középpontjában állnak.

Nem pusztán megfigyelője, tudatos szemlélője, hanem részese annak a világnak, közösségnek, amelyet kutat, hiszen életét belülről ismeri. Éppen ezért képes meglátni és megmutatni azt, amit más talán észre sem venne. A gyűjtés nála nem egyoldalú „kikérdezés”, hanem bizalmon és kölcsönösségen alapuló beszélgetés, az adatközlők pedig egyenrangú partnerei.

Néprajzi gyűjtéseket, kutatásokat már egyetemista korában végzett, ennek első eredményei a két magyarfalusi mesegyűjteménye: a *Johófiú Jankó* és az *Aranyréce*, valamint *Magyarfalusi történetek* című fényképmonográfiája. Aztán diplomás etnográfusként szinte évente jelentkezett

önálló kötetekkel a moldvai magyarok ünnepi szokásairól, a moldvai katolikusok vallásosságáról, történetükről és elcsángósításukról.

Vállalásainak, szolgálatainak számát sorolni is nehéz lenne, mi őszintén örülünk annak, hogy rendszeresen kapunk tőle kéziratokat.

Ha magyar, miért csángó, ha csángó, miért magyar? című tanulmányában arra keresi a választ, hogy vajon mi készítette a 19–20. század magyar utazóit, kutatóit, hogy a Moldova területén élő magyar nyelvű, döntően római katolikus vallású népcsoportból, a csángó jelző alkalmazásával, a megkülönböztetés és az elkülönítés révén „létrehozzon” egy új népcsoportot, „csángók” néven. A kérdésfelvetést az is indokolja, hogy míg a magyar köztudat már a 19. század elején Moldvában élő csángókról beszélt, a moldvai magyarok nagy többsége még a 20. században sem találkozott ezzel a kifejezéssel.

A magyar nyelv kiszáradásának oka című írásában egy moldvai születésű páter papi életpályájának bemutatása révén bepillantást nyerhetünk az 1950-es évek papnevelő intézetébe és a moldvai katolikusok vallásos életébe.

Egy másik dolgozatában azt vizsgálja, hogy vajon a Ceaușescu-érában, 1967 és 1989 között az olvasók mit tudhattak meg a moldvai magyarságról azokból a sajtótermékekből, amelyek a hétköznapi életet, a korabeli általános állapotokat érintették.

A júliusi számunkban megjelent legutóbbi tanulmányában pedig a csángó himnusz keletkezéstörténetét vázolja fel. Annak jár utána, hogy az első ízben 1866-ban *Csángó szomorúság* címmel megjelent vers miként terjedt el a Kárpátoktól nyugatra élő magyarság körében, ki zenésítette meg, és végül hogyan vált csángó himnusszá.

Kedves Laura! Fogadd elismerésünk, tiszteletünk és szeretetünk jeléül ezt a díjat! Együttműködésünket már évtizedekkel ezelőtt megpecsételtük, és nem hiszem, hogy ezen bármi is változtatni tudna a jövőben.

Fekete Vince

IFJÚSÁGI KLUB

ROMÁNC

Laudáció helyett Kelemen Hunornak

Mit is csinálhatnának ebben a városban ahol csak egy mozi van ott is többnyire román filmeket meg réges-régi amerikai westerneket vetítenek ezek mentek apja-anya gyermekkorában is annyi csak annyi különbséggel hogy most már orosz filmek sincsenek mert itt van ez a peresztrojka úgyhogy azok sem mehetnek egy alagsor félhomályában ülnek olyan szag van mint egy dohos pincében a csiszolatlan hajópadlót motorolajjal kenték be a rozoga asztalok mellett csak néhányan ülnek szörpös vizet kortyolgatnak a sok mosástól megsárgult műanyag poharából volt egy féldecinyi bastion konyakjuk de az is elfogyott és a diana sorsborszesz is amit olcsón be lehetett szerezni a patikából délelőtt tízóra után de az is kiürült a táskájukból félhomály van abban ülnek mintha észre sem vennék a lányokat nézik miközben Stela Enache vagy Angela Similea vagy Margareta Pâslaru vagy valaki más szenvedélyesen énekel a szerelemről a fekete-fehér képernyőn a szerelemről ami ugye elmúlik és nem jön vissza soha máááár mint ahogy a nyáááár is és az őőőős jön és az is eeeeeel-múúúúúliiiiik nézik ahogy nagy beleéléssel széles gesztusokkal vonaglik csillogó-villogó nadrágjában horgolt felsőjében a falra szerelt tévében és rágyújtanak fűjják a füstöt kortyolgatják a szörpös vizüket nézik az üres

poharuk fenekét odapillant látja hogy egy lány feléje fordítja a tekintetét aztán lesüti a szemét ha ő visszanéz rá és a falhoz bújik amikor a szűk udvar mögött fel-felugat egy-egy házőrző kutya mint a valóság is a nyolcvanas évek eleje-közepe-vége ahogy betüremkedik amiből rövid időre percre pillanatra csak de sikerült kicsusszanniuk...

Fekete Vince
A SEMMI

Laudáció helyett Terék Annának

Azt mondták hozzák vizet borvizet nekik a borvízről vettem a literes üvegeket és a drót üvegtartóba raktam s irány a borvíz-pataka de nem álltam meg a küpünél ahol már nagyon sokan váraoztak üvegekkel korsókkal hogy *kicsapják* a borvizet minden hétvégén így szokták s aztán arra hogy sorra kerüljenek hogy kivárják a sorukat szóval nem álltam meg a váraozók között nem álltam be a sor végére hanem kimentem a Kicsifenyőhöz ahol a múltkor egy fához kikötözött szamarat vertek ostorral a legények és megkerestem a helyet a dugás az elrejtés helyét ahol még gyerekkorunkban eldugtuk elrejtettük egy nagy kő mögé az értékeinket egy öngyújtót valamelyikünk nagyapjáé volt azt hiszem gombfocit kártyát és egy kis zászlót amit mi fabrikáltunk magunknak és az volt a harcizászlónk noha soha nem harcoltunk nem kellett senkivel sem leültem a kőhöz üres volt a lyuk nem volt alatta semmi hiába mozdítottam el toltam félre

a lyuk előtti nagyobb követ de nem is lehetett mert legalább húsz esztendeje hogy itt játszottunk a szomszéd fiúkkal és csak ültem ott mert egy kicsit ülni akartam csak bámulni csak nézni ahogy megy le a nap arra gondoltam hogy vajon ilyen-e annak a látványa vajon ha teszem azt a földgolyó túlsó oldaláról nézik... valakik vagy netalán az űrből állítólag oda is felmentek már jó ideje annak arra lettem volna kíváncsi igazából igen csak arra és csakis arra mialatt ott üldögéltem a tátongó rejtekhely a kifordított kőfedő mellett azt szerettem volna megkérdezni valakitől de olyantól aki választ is tud adni rá hogy ugyanaz a napkorong látható-e majd amikor meghalok abból a másik vagy más világból abból a túliból ahová... vagyis onnan a semmiből mi látható majd és hogy vajon ilyen-e? vagy nem...

Zsidó Ferenc

SÚLYPONTON TÚLI LÉTÁLLAPOT

Varga Balázs Szabó Gyula-emlékdíjához

Az elmúlt években több olyan szerzővel találkozhattunk, aki némi-képp talán megkésve, pályája derekán, különböző vargabetűk és énkeresések után talált rá az irodalomra, hogy aztán az meghatározóvá váljék életében. Említhetnénk példaként Tompa Andreát vagy Mátyus Melindát, de hogy szorosabban a témánál, vagyis a kötettel még nem rendelkező, pályakezdő Szabó Gyula-emlékdíjasoknál maradjunk, a 2022-ben díjazott Bangha Mónika életébe is viszonylag későn „toppant be” az irodalom, de tavalyi jutalmazottunk, Horváth Szekeres István is elég későn vétette észre magát tollforgatóként.

Idei díjazottunk, Varga Balázs is számos vargabetűt írt le – mi mást írhatott volna, nomen ist omen –, hogy néhány éve rátaláljon a költészetre, ami új dimenziót hozott számára. Úgy is fogalmazhatnánk, viszonylag későn, de nem túl későn, kis túlzással élve szinte megváltásként jelent meg életében a vers.

Varga Balázs olyan költői alkat, aki elsősorban befelé figyel, az érzetekre, a zsigeri dolgokra, azokat pászítja össze a külvilág elemeivel, képpé változtatva azt, ami nehezen kimondható. Az olvasó úgy érzékeli, a színész Varga Balázs számára a költészet ajándék, nyitás, új utakon való elindulás lehetősége, a belső szabadság megtalálásának ígérete.

Szabadverseket ír, de azoknak van egy sajátos ritmusuk, lüktetésük, belső zenéjük. Mintha a háttérben a színészagy is munkálkodna: az előadhatóság lényeges szempont a versei esetében. Varga Balázs alkotásain tehát érződik a kimondás öröme, a szorongás szavakba öntésének megkönnyebbülése, a gyermekkori traumák kimondásának felszabadító hatása, de ami lényeges, hogy ezeknek az élményeknek, érzeteknek, emlékeknek poétikailag érvényes, a befogadó által dekódolható nyelvi formát tud adni, metaforizálás, „megemelés” révén át tudja minősíteni költészetté. Költői jelentkezésének újdonsága ebben áll, ezért tartotta őt érdemesnek a *Székelyföld* szerkesztősége a Szabó Gyula-emlékdíjra: nagyon bensőséges, nagyon alanyi, de nem szenvelgő traumaköltészet az övé, és megvan benne a kívülről látás és láttatás nyugalma, bölcsessége is. A kor, a tapasztalat tehát egyértelműen előnyére válik ennek a lírának – huszonevesen nem lehetne efféle szelíd eleganciával írni ilyen súlyos dolgokról. Akkor egy sokkal vehemensebb, fájóbb és szenvedőbb költészet született volna meg, így, a fájdalmakra sztoikus nyugalommal való tekintés olyan belső vibrálást produkál Varga Balázs verseiben, ami figyelemre – és díjazásra – méltó.

Ahogy a *Székelyföld* októberi számában megjelent, *Vízre dőlt jegenye* című versében fogalmaz: „abban a súlyponton túliságban / de még nem beelésésben / akkor lefényképezett az isten / kimerevített otthagytott / a képben azon bajlódom / azóta is a / visszabilenésen / beelésésen.” Ebben a súlyponton túli létállapotban, a visszabilenés és beelésés köztesében születnek tehát Varga Balázs versei, feszültségben és elengedésben, kérdésben és megértésben, fájdalomban és az általa generált katarziszban. A költészetben nem a fájdalom az kunszt – tudjuk,

abból mindenkinek van –, hanem: megtalálni hozzá a kimondás módját, a megszólalás nyelvét, az adekvát formát. Varga Balázs nem poeta doctus, de ösztönös tehetségként nagyon jól ráérzett erre, így szavai nem hatásvadász ömlengések, nem is csupán néma tátogások, hanem a feszültségek képpé szelídítése révén költészetté válnak.

Gratulálok a Szabó Gyula-emlékdíjhoz!

Gálhidy Péter: Szív